

P. J. Proudhon (1809 - 1865) i jego idee

Piotr Kropotkin

“Tutaj, mówię państwu, pod szablą Bonapartego, pod wychowawczą różgą Je-
zuitów oraz cwikrem policji, jest to, gdzie mamy pracować nad emancypacją
rodzaju ludzkiego. Nie ma dla nas bardziej sprzyjającego nieba, ani urodzaj-
niejszej ziemi”.

Pierre-Joseph Proudhon (1852)

Kiedy już się człowiek znajdzie w fourierze zarodków idei anarchistycznych, w koń-
cu jednak musi natrafić na Proudhona, aby znaleźć pisarza, który posiadał odwagę, żeby
otwarcie zaatakować kapitał i państwo oraz sformułować idee anarchizmu tak, jak rozu-
miemy je dzisiaj. Proudhon uczynił to, rozpoczynając od 1840, w swoim dziele, które było
wydarzeniem w całej Europie. Nawet tytuł jego dzieła: “Co to jest własność? Lub badanie
poprzez zasady prawa i rządów”, był już programem.

Po tym jak udowodnił, iż własność jest jedynie tylko formą grabieży, plądrowania i kra-
dieży, pokazał Proudhon, iż głównym następstwem własności jest despotyzm. Na pytanie:
“Jaką formę rządów pan woli?”, odpowiadał bez ogródek: “Żadnej!” – “Kim pan jest?” – “Je-
stem anarchistą. Chociaż jestem bardzo przyjacielem porządku, jestem w najpełniejszym
znaczeniu słowa anarchistą” – “Tak jak człowiek szuka sprawiedliwości w równości, tak
społeczeństwo szuka porządku w anarchii”, dodał do tego.

Anarchia, nieobecność rządów, to jest forma politycznej organizacji, do której zmierzają
z konieczności dzisiejsze społeczeństwa. Nikt nie jest panującym. “Czy chcemy czy nie, je-
steśmy powiązani.” Ponieważ każda praca ludzka jest wynikiem zjednoczonej siły, a każde
narzędzie już przedstawia owoc zjednoczonego myślenia i zjednoczonej pracy, tak wła-
sność musi być wspólna. Człowiek lub grupa może być tylko w tymczasowym posiadaniu
ziemi i naturalnego bogactwa oraz środków produkcji nagromadzonych przez społeczeń-
stwo.

Ponieważ każda wymiana musi być zbudowana na równoważniku wymienianych rzeczy
lub usług, “zysk jest niesprawiedliwy”. Jedynym środkiem, aby osiągnąć ten równoważnik,
według mniemania Proudhona polega na tym, aby wartość każdego wyrobu podzielić przez
liczbę godzin pracy, które zostały zużyte przy istniejącym stanie techniki, aby wyprodu-
kować to samo: – godzina pracy każdego członka społeczeństwa jest przyjmowana jako
równoważna z każdą innego członka.

Jeśli społeczeństwo zorganizuje się według tej zasady – jeśli zostaną utrzymane wolne
związki pomiędzy grupami producentów i konsumentów, takie samo prawo wszystkich do
środków produkcji i sprawiedliwa wymiana – wtedy panowanie ludzi nad innymi ludźmi
stanie się niepotrzebnym uciskiem. Najwyższe dokonanie społeczeństwa w zjednoczeniu
z porządkiem i anarchią – przetrwa błędy każdego rządu.

Te podstawowe idee tworzą do dzisiaj istotę kierunku poglądów, który nazywamy anar-
chią.

Później Proudhon rozwinął zasady anarchii wyczerpująco, wyciągając zastosowanie
praktyczne z nieudanej rewolucji 1848, zwłaszcza w dwóch swoich dziełach.” Ogólne
założenia rewolucji w 19 wieku” napisane w więzieniu, wydane w 1851) oraz “Wyzna-
nia rewolucjonisty” (1849). Poddał w tym ostrej krytyce wszystkie propozycje, które

zmierzały do tego, aby system panowania poprzez referendum, “krępujący mandat”, itd. dopomógł nowej sile, pod nazwą “Mutualizmu” rozwinął dokładnie swoje idee o wymianie i wynagradzaniu środków pracy “oceny pracy”, które by przedstawiały godziny pracy, które każdy poświęcił produkcji i publicznym świadczeniu usług i które by musiały być wypłacane przez bank narodowy.

Począł nawet próbę praktycznej organizacji tej wymiany poprzez bony pracy, które były realizowane w jego Banku Ludowym. Naturalnie poczyniona próba w małej skali zmuszona koniecznością chybiła i tym samym znowu przez to udowodniła, iż każda próba częściowej reformy gospodarczych podstaw społeczeństwa z góry skazana jest na niepowodzenie. Nie dlatego, iż dzieje się ona w małym, lecz tak długo, dopóki są ludzie, którzy są zmuszeni sprzedawać swoją siłę roboczą i swoją osobistą niezależność pod przymusem głodu, to kapitał pozostanie ciągle tą potęgą gospodarczego wyzysku i politycznego panowanie, jaką jest dzisiaj.

Anarcho-Biblioteka
Dobry pieróg to wywrotowy pieróg

Piotr Kropotkin
P. J. Proudhon (1809 - 1865) i jego idee

Z P. Kropotkina "Rozwój idei anarchistycznych" Wydawnictwo *Der Syndikalist nach
Libertad* Tłum. **Małgorzata Ważyńska**

pl.anarchistlibraries.net